

Sygn. akt III AUa 597/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lipca 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu Wydział III

Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Kazimierz Josiak
Sędziowie:	SSA Maria Pietkun (spr.) SSA Barbara Staśkiewicz
Protokolant:	Karolina Sycz

po rozpoznaniu w dniu 17 lipca 2012 r. we Wrocławiu

sprawy z wniosku E. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy

z dnia 14 lutego 2012 r. sygn. akt VII U 1595/11

I. zmienia zaskarżony wyrok, w ten sposób, że odwołanie oddala,

II. nie obciąża wnioskodawczyni kosztami postępowania apelacyjnego na rzecz strony pozwanej.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy zmienił zaskarżoną decyzję strony pozwanej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. z dnia 30 sierpnia 2011 r. w ten sposób, że przyznał wnioskodawczyni E. J. prawo do emerytury począwszy od 5 czerwca 2011 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawczyni E. J. ur. (...) w dniu 29.04.2011 r. złożyła w organie rentowym wniosek o emeryturę. Wnioskodawczyni złożyła między innymi świadectwo pracy wystawione z datą 30.09.1999 r. przez Zakłady (...) S.A. w W. stwierdzające okres pracy na stanowiskach zgrzewacza folii od 12.11.1976 r. do 31.01.1977 r. oraz wydawcy rysunków od 01.02.1977 r. do 30.09.1999 r. oraz świadectwo pracy w warunkach szczególnych z dnia 28.05.2001 r., w którym wskazano, że wnioskodawczyni wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku zgrzewacza folii od 12.11.1976 r. do 31.01.1977 r. oraz na stanowisku operatora kserografu od 01.02.1977

r. do 30.11.1993 r. Wnioskodawczyni dysponowała drugim świadectwem pracy z dnia 30.09.1999 r. wystawionym przez pracodawcę, w którym to świadectwie wyszczególniono stanowiska zajmowane przez wnioskodawczynię i potwierdzono, że od 12.11.1976 r. do 31.01.1977 r. wnioskodawczyni zajmowała stanowisko zgrzewacza folii, od 01.02.1977 r. do 30.11.1993 r. na stanowisku operatora kserografii a od 01.12.1993 r. do 30.09.1999 r. na stanowisku wydawcy rysunków. Pracodawca ostatecznie potwierdził na żądanie organu rentowego, że wnioskodawczyni wykonywała pracę na stanowisku operatora kserografu od 19.02.1992 r. do 30.11.1993 r. Na dzień złożenia wniosku o emeryturę wnioskodawczyni miała udokumentowany przeszło 25-letni okres składkowy i nie składkowy oraz ukończyła 55 lat życia.

W okresie od 12.11.1976 r. do 30.09.1999 r. wnioskodawczyni była zatrudniona w Zakładach (...) S.A. w W.. Początkowo wnioskodawczyni zajmowała stanowisko zgrzewacza folii a od 01.02.1977 r. rozpoczęła pracę na stanowisku operatora kserografu i wyświetlacza rysunków. Stanowiska te nie były stanowiskami odrębnymi gdyż wykonywane były w jednym pomieszczeniu, w którym znajdowały się urządzenia do wyświetlania rysunków oraz kserograf.

Decyzją z dnia 30.08.2011 r. organ rentowy odmówił wnioskodawczyni prawa

do emerytury wskazując w uzasadnieniu decyzji uznane okresy zatrudnienia w warunkach szczególnych, nie informując o uzyskaniu świadectw pracy innej treści, niż te, które przedstawiła wnioskodawczyni.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy przyjął, że odwołanie wnioskodawczyni jest zasadne. Warunki nabycia prawa do spornej emerytury określa przepis art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. (t.j. Dz. U z 2009r. Nr 153, poz. 1227).

W ocenie Sądu I instancji w szczególności jako datę początkową obowiązków na stanowisku operatora kserografu w nowym świadectwie pracy wskazano 19.02.1992 r. a w aktach osobowych z treści umowy o pracę z dnia 01.01.1992 r. wynika, że wnioskodawczyni powierza się obowiązki wyświetlacza rysunków. Jednak już zaświadczenie z dnia 28.04.1993 r. stwierdza stanowisko operatora kserografu. W zestawieniach służących do wyliczenia okresów zatrudnienia na potrzeby nagrody jubileuszowej widnieje wyłącznie stanowisko wyświetlacza rysunków, nawet za ten okres, w którym według aktualnego świadectwa pracy wnioskodawczyni miała wykonywać pracę jako operator kserografu. We wskazanych zestawieniach wpisano stanowisko wyświetlacza rysunków także i za ten okres, kiedy wnioskodawczyni wykonywała obowiązki wydawcy rysunków. Dokumentacja płacowa zawiera wyłącznie zapisy stanowiska kopistka ale także potwierdza okoliczność wypłacania- wnioskodawczyni dodatku za pracę w warunkach szczególnych w okresie do listopada 1993 r.

Świadek R. S. (1), pracujący w spornych okresach na stanowisku specjalisty ds. bhp, zeznał, że wnioskodawczyni pracowała z W. B. (1) w jednym pomieszczeniu, w którym znajdowały się kserograf i kserokopiarka. Jak wskazał świadek stanowiska operatora kserografu i wyświetlacza rysunków są tożsame gdyż kserograf służył do odbijania czy inaczej do wyświetlania rysunków.

W aktualnym świadectwie nie uwzględniono zatem czynności, które faktycznie wnioskodawczyni wykonywała a dla oceny pracy w warunkach szczególnych tylko ta okoliczność jest decydująca a nie nazwa stanowiska w ten sposób, że świadek wypisała z akt osobowych stanowiska pracy widniejące na umowach o pracę i angażach.

W załączniku A do cytowanego rozporządzenia Dział IX pkt 3 wskazano jako prace w warunkach szczególnych bezpośrednią obsługę aparatów reprodukcyjnych w drukarniach oraz produkcję i obróbkę drukarskich form kopiowych i form drukowych a szczegółowo stanowiska zostały sprecyzowane w Zarządzeniu Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30.03.1985 r. (Dz. Urz. MG. 1985 Nr 1 poz. 1) gdzie w dziale XI poz. 3 pkt 12 wskazano stanowisko operatora kserografu.

W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że wnioskodawczyni posiadając przeszło 15- letni okres pracy w warunkach szczególnych, oraz mając ukończone 55 lat życia i wykazany 20-letni okres składkowy i nieskładkowy spełniła warunki

do uzyskania wcześniejszej emerytury i dlatego Sąd odwołanie jako zasadne uwzględnił i zmienił decyzję strony pozwanej na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy zarzucając naruszenie prawa materialnego, a to art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 153 poz.1227 z późno zm.) w związku § 2, § 3, § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. 8 poz. 43 z późno zm.) oraz art. 24 w/w ustawy, przez przyjęcie i uznanie okresów pracy ponad okresy wymienione w świadectwie pracy w warunkach szczególnych wystawionym przez pracodawcę (...) w W. jako okresów pracy w szczególnych warunkach uprawniających do przejścia na emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym i poprzez przyznanie prawa do emerytury. Nadto skarżący zarzuca sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, poprzez przyjęcie okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach innych od okresów zatrudnienia podanych w świadectwie pracy w warunkach szczególnych wystawionym przez pracodawcę wnioskodawczyni Zakłady (...) S.A. w W. .

Wskazując na te podstawy apelacji organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia, nadto o zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego podlega uwzględnieniu.

Przepis art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 jednolity tekst) pozwala kobietom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. nabyć, po osiągnięciu wieku przewidzianego, m.in., w art. 32, prawo do emerytury, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęły:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. 20 lat.

Emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (ust. 2 omawianego art. 184 ustawy).

Wiek emerytalny pracowników wykonujących pracę w warunkach szczególnych określa wydane na podstawie art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., nr 8, poz. 4 ze zm.). Przepis § 4 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Z wyżej przedstawionej regulacji prawnej wynika, że warunkiem nabycia prawa do emerytury według art. 184 jest spełnienie przesłanki stażu ubezpieczeniowego przed dniem 1 stycznia 1999 r., tj. dniem wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ubezpieczeni, którzy w chwili wejścia w życie ustawy emerytalno-rentowej posiadali wymagany okres ubezpieczenia (także w warunkach szczególnych), mogą nabyć prawo do emerytury po osiągnięciu

wieku emerytalnego wynoszącego dla kobiet 55 lat (art. 32 ustawy). Wiek emerytalny mogą jednak osiągnąć po 1 stycznia 1999 r.

Art. 100 ustawy emerytalno-rentowej stanowi, że prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

Spór w sprawie dotyczył oceny okresu zatrudnienia wnioskodawczyni w Zakładach (...) w W. w charakterze operatora kserografu w okresie od 1.02.1977 r. do 30.11.1993 r. w okolicznościach sprawy nie ma podstaw do uznania za miarodajne świadectw pracy wystawianych przez byłego pracodawcę wnioskodawczyni odpowiednio z dat 30.09.1999 r., 28.05.2001 r. dotyczącego pracy w warunkach szczególnych oraz 30.06.2011r. i 1.08.2011r. , w których to dokumentach sprzecznie określano w tym spornym okresie zajmowane stanowisko bądź jako operator kserografu, bądź wyświetlacz rysunków. Późniejsze dokumenty, jak zeznała świadek J. wystawiono w oparciu o wiedzę zaczerpniętą od słuchanego również w sprawie świadka S., ale nie pytano o prace wnioskodawczyni tylko wykonywane czynności na danych stanowiskach. W tych okolicznościach zasadnie Sąd I instancji oparł swoją ocenę na własnej analizie dokumentów zawartych w aktach osobowych wnioskodawczyni i ocenie słuchanych w sprawie świadków. Sąd Apelacyjny podziela wnioski sądu I instancji, że w spornym okresie wnioskodawczyni wykonywała obsługę kserografu na przestrzeni lat 1977 # 1993r. z akt osobowych jednoznacznie wynika , że z dniem 1 lutego 1977 r. została przeniesiona do działu EG, następnie Pg jako wyświetlacza rysunków. Dopiero pismem z dnia 25 listopada 1993 r. przeniesiono wnioskodawczynię z działu Pg do archiwum rysunku ze stanowiska obsługi ksero. W kartach zarobkowych natomiast jednoznacznie w całym okresie oznaczano stanowisko wnioskodawczyni jako kopistka. W świetle powyższego wobec niejednoznacznego oznaczania stanowisk pracy wnioskodawczyni, w tym braku adnotacji w poszczególnych angażach, uznać należy iż decydujące są również dowody w postaci zeznań świadków. Na użytek przedmiotowego prawa istotna jest nie nazwa danego stanowiska, ale przede wszystkim rodzaj wykonywanych obowiązków pracowniczych. W tym zakresie głównie świadek R. S. z uwagi na rodzaj zajmowanego stanowiska # specjalisty ds. bhp i długoletni staż, wiarygodnie wyjaśnił, iż zamiennie używano pojęć wyświetlacza rysunku i obsługi kserografu. w jednym pomieszczeniu wnioskodawczyni pracowała stale przy obsłudze kopiarki i ksero, bowiem były to integralne czynności związane z wykonywaniem kopii rysunków technicznych. Jednoznacznie w tym zakresie zeznała świadek W. B..

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, uznanie nawet że wnioskodawczyni pracowała stale i w pełnym wymiarze w spornych latach przy obsłudze kserografu nie decyduje w okolicznościach sprawy o nabyciu przez nią prawa do emerytury.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stanowiło akt wykonawczy do ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. z 1982 r., nr 40, poz. 267). Utrzymane w mocy przez ustawę o emeryturach i rentach z FUS (art. 32 ust. 4 tej ustawy) przepisy rozporządzenia określają rodzaje prac wykonywanych w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze w § 4 – 15 oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia i warunki stażowe decydujące o nabyciu prawa do wcześniejszej emerytury. § 1 ust. 2 rozporządzenia zawiera, co prawda, upoważnienie dla właściwych ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz centralnych związków spółdzielczych do ustalania w podległych i nadzorowanych zakładach stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B rozporządzenia, ale w świetle obecnej regulacji akty wykonawcze nie są podstawą samodzielną decydującą o nabyciu prawa do świadczenia. Zauważyć należy jednak, że wskazane podmioty nie mogą kreować tych stanowisk pracy w sposób dowolny. Zarządzenie resortowe musi być, wobec powyższego, dostosowane do rozporządzenia Rady Ministrów, w którym zawarty jest kompletny wykaz stanowisk pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Dla uznania zatem konkretnego rodzaju lub stanowiska pracy za pracę wykonywaną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze decydujące znaczenie ma to, czy jest to praca wymieniona w rozporządzeniu oraz w wykazach stanowiących załącznik do tego rozporządzenia, natomiast wykazy stanowisk ustalone przez właściwe podmioty w odniesieniu do podległych zakładów pracy mają jedynie charakter techniczno-porządkujący. Samo nawet wymienienie danego stanowiska czy rodzaju prac warunkujących przyznanie spornego prawa do emerytury nie może być interpretowane w sposób rozszerzający , tzn. w całkowitym oderwaniu od rodzaju zakładu z danej branży

w którym praca była wykonywana. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 listopada 2010 r. sygn. akt I UK 124/10, przyjął że „zarządzenia resortowe mogą mieć znaczenie jedynie w sferze dowodowej. Z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego, czy centralny związek spółdzielczy, w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne, że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych # stanowić negatywną przesłankę dowodową.” Natomiast rodzaj prac wykonywanych przez wnioskodawczynię należałoby odnieść do konkretnych stanowisk wymienionych w wykazie A, a w niniejszej sprawie powiązać to stanowisko z branżą w której było wykonywane zatrudnienie. Okoliczność, że dane stanowisko wymienione jest w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów, nie decyduje w każdej sytuacji o nabyciu prawa do emerytury, bowiem równie istotna jest branża w której wykonywano zatrudnienie.

Wnioskodawczyni przedstawiła, co prawda, świadectwo pracy wykonywanej warunkach szczególnych, ale Zakłady (...) należą do przemysłu górniczego, są to zakłady urządzeń górniczych. Wnioskodawczyni pracowała natomiast przy kserografie w pracowni projektowej owych zakładów. Świadectwo pracy jest dokumentem prywatnym w rozumieniu art. 245 kpc, który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Jak każdy dokument prywatny świadectwo pracy podlega ocenie sądu zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 kpc). Rozporządzenie z 7 lutego 1983 r. w wykazie A dział XI poz. 3 wymienia stanowiska bezpośredniej obsługi aparatów reprodukcyjnych w drukarniach oraz produkcja i obróbka drukarskich form kopiiowych i form drukowych. Uszło jednak uwagi Sądu Okręgowego, iż dotyczy to działu przemysłu jakim jest przemysł poligraficzny. Zarządzenie Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30.03.1985 r. (Dz. Urz. MG. 1985 Nr 1 poz. 1) w dziale XI poz. 3 pkt 12 wskazuje stanowisko operatora kserografu, ale uszło uwagi sądu I instancji, że stanowisko to dotyczy prac przy bezpośredniej obsłudze aparatów reprodukcyjnych w drukarniach oraz produkcję i obróbkę drukarskich form kopiiowych i form drukowych a te szczegółowo sprecyzowane stanowiska w Zarządzeniu dotyczą tylko przemysłu poligraficznego i bezpośredniej obsługi aparatów reprodukcyjnych w drukarniach oraz produkcji i obróbki drukarskich form kopiiowych i form drukowych.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej charakterystyki czynności pracowniczych wnioskodawczyni, która odzwierciedla rzeczywiste obowiązki wykonywane przez nią, ale pominął powiązanie wykonywanych prac z branżą przemysłu w której strona była zatrudniona. W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie można uznać, że każda praca przy obsłudze kserografu jest pracą w warunkach szczególnych. Sąd Najwyższy w wyroku z 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10 (LEX nr 619638) stwierdził, że w świetle przepisów wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo - branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Taki sposób kwalifikacji prawnej tychże prac nie jest dziełem przypadku. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje bowiem charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie można zatem swobodnie czy wręcz dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym. W odniesieniu do niniejszej sprawy nieproporcjonalnie większe jest narażenie pracownika zatrudnionego w przemyśle poligraficznym na działanie szkodliwych czy uciążliwych warunków związanych z danym stanowiskiem, gdzie nawet zgodnie z w/w zarządzeniem branżowym kserograf winien być przy utrwalaniu np. trójchloroetylenem (dział XI poz., 3 pkt 12 załącznika do zarządzenia) przy pracach drukarskich na skalę przemysłową w poligrafii, niż praca wnioskodawczyni przy obsłudze ksero w pracowni projektowej zakładu urządzeń górniczych.

Prawo do przedmiotowej emerytury jest przywilejem dla osób zatrudnionych w szczególnie uciążliwych i szkodliwych warunkach, z tego względu interpretacja rozszerzająca przepisów rozporządzenia, bez uwzględnienia powiązań stanowiskowo # branżowych jest niedopuszczalna, w całkowitym oderwaniu od rodzaju zakładu pracy w którym było wykonywane zatrudnienie i jego umiejscowienia w poszczególnych gałęziach gospodarki.

Zarządzenie resortowe jeszcze bardziej zawęża rodzaje tych prac, a w żadnym wypadku nie przenosi obsługi kserografu do innych gałęzi przemysłu, jako pracy w warunkach szczególnych. Ocena dokonana przy nabyciu prawa do świadczenia przedemerytalnego nie jest wiążąca w niniejszej sprawie.

Z tych motywów podniesiony w apelacji zarzut naruszenia prawa materialnego w przytoczonej postaci znajduje w pełni uzasadnienie. Sąd Okręgowy dowolnie ocenił przesłankę zatrudnienia w warunkach szczególnych z motywów wyżej przytoczonych. Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 1 kpc.

Z uwagi na niskie dochody wnioskodawczyni (świadczenie przedemerytalne) i dochodzenie świadczenia niewątpliwie w dobrej wierze Sąd Apelacyjny odstąpił na podstawie art. 102 kpc od obciążenia jej kosztami procesu w postępowaniu apelacyjnym.

R.S.